

Рівненський державний гуманітарний університет
Історико-соціологічний факультет

УДК.930.1
ББК 63
І - 90

ІСТОРІЯ ОЧИМА МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Матеріали регіональної науково-практичної
конференції молодих вчених, аспірантів,
здобувачів, магістрантів

Випуск III

Рівне – 2008

Історія очима молодих дослідників. Збірник наукових праць.
Випуск 3 / Редкол.: В.Шеретюк, Л.Галуха, П.Савчук, Р.Давидюк. –
Рівне: РДГУ, історико-соціологічний факультет, 2008. – 287 с.

Збірник містить результати наукових пошуків з актуальних
проблем української та світової історії, виголошені на регіональній
науковій конференції молодих вчених, аспірантів, здобувачів,
магістрантів 13 грудня 2006 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний
факультет).

Редколегія:

Шеретюк В.М. – голова редколегії, кандидат історичних наук, доцент
Галуха Л.Ю. – заступник голови редколегії, кандидат історичних наук,
доцент

Савчук П.О. – кандидат історичних наук, професор
Давидюк Р.П. – кандидат історичних наук, доцент

Літературне редагування:

Бородинська Л.І. (розділи 1,3)

Кревська Г.А. (розділ 2)

Тимочко І.Б. (розділ 1)

Рецензенти:

Троян С.С. – доктор історичних наук, професор

Жилюк С.І. – доктор історичних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою Радою Рівненського державного
гуманітарного університету (протокол № 11, від 27.06.2008 р.)

© Історико-соціологічний факультет РДГУ
© Українське історичне товариство при
історико-соціологічному факультеті РДГУ

Єфимець А.К.,
магістрантка
історико-соціологічного
факультету РДГУ
Науковий керівник:
доц. Давидюк Р.П.

НАДНІПРЯНСЬКІ ЕМІГРАНТИ У КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ (1921-1939)

Після поразки Української національно-демократичної революції 1917-1920 років значна частина старої демократичної української інтелігенції, не прийнявши більшовицької влади, виїхала за кордон. Серед них значною була частка надніпрянських емігрантів, які у 20-х роках ХХ століття оселилися на території Волинського воєводства.

Волинь стала тим регіоном, куди після невдач національно-визвольних змагань було інтерновано армію УНР. Таким чином на Волині опинилася чимала кількість надніпрянської української інтелігенції та політичних діячів, які безпосередньо брали участь в національно-визвольних змаганнях і більшість з них були пов'язані з урядом УНР в екзилі. Саме вони і ставали носіями національних ідей та генератором культурного життя на Волині. Ці діячі були тісно пов'язані з ідеологією Симона Петлюри, тому сподівалися знайти порозуміння у сферах освітньої та культурно-просвітницької роботи з польською владою.

Культурне життя на території Західної Волині проходило у постійній боротьбі за збереження національних інтересів. Уряд Другої Речі Посполитої не спромігся конструктивно розв'язати українське питання, найчастіше сягаючи напівмір і не завжди послідовно впроваджував їх у життя, що призводило до загострення українсько-польських стосунків.

Уряд Польщі вважав, що аграрна та порівняно з іншими регіонами відстала Волинь, буде денационалізована без особливих проблем. Однак політичні кола держави не враховували того, що національна свідомість волинян на початку 20-х років значно зросла. На це вплинули події Української національно-демократичної революції та досвід, хоча й невеликий, будівництва власної держави 1917-1920 років. Під впливом цих чинників активізується національно-культурне життя в краї.

Польська влада впродовж міжвоєнного двадцятиліття проводила наступ на права українського населення, особливо у галузі шкільництва та освіти. Уже у перші роки польського адміністрування

на Волині, в роки невиразності політичної ситуації, всупереч деклараціям було продемонстровано несприяння українській освітній справі та упередженість щодо тих культурно-освітніх інституцій, які нею опікувалися.

У травні 1922 року було утворено кураторіум Волинського шкільного округу, який узяв під свою опіку 658 існуючих на той час шкіл, з яких 395 були польські та 233 – українські. У них здобували освіту 27.885 учнів [1, арк. 216]. Шкільний куратор відразу видав розпорядження, згідно з яким вчителі (переважно українці) мали одержати впродовж двох місяців польське громадянство, інакше їм з 1 липня 1922 року загрожувало усунення із займаних посад.

Міністр освіти Польщі Станіслав Грабський 31 липня 1924 року видав закон, яким розпочалося створення так званих „утраквістичних” (двомовних) шкіл, де формально навчання мало проводитися на двох мовах, а фактично здійснювалося польською. Вже до середини двадцятих років польських вчителів на Волині було 76%, а українських лише 18% [2].

Утраквістична школа в процесі асиміляції непольського населення ставала чи ненайважливішим чинником, адже була покликана виховувати українську молодь як польську, прищеплювати польську „культуру духу” та культ польських героїв, плекати в молодих любов до польської літератури, мистецтва тощо.

Середнє українське шкільництво на Волині було представлене всього трьома приватними гімназіями: в Рівному, Луцьку і Кременці.

У цих складних умовах представники надніпрянської інтелігенції активізували роботу за збереження власних традицій, культури, віри. Це була важка робота численних громадських діячів, спрямована на те, щоб отримати дозвіл засновувати навчальні заклади, театри, бібліотеки, книгарні – все те, що ставало центрами освіти і культури.

Серед емігрантів, які плідно працювали в культурно-освітній сфері, виділяється постать Сергія Васильовича Бачинського. Родом із Катеринославщини, він ще будучи студентом, включився у революційну боротьбу. Влітку 1917 року Сергій Бачинський став членом Української Центральної Ради і переїхав до Києва, а після встановлення гетьманату Павла Скоропадського та приходу німців знову повернувся у Катеринослав [3, 424.]. У лютому 1919 року Сергій Бачинський став заступником міністра закордонних справ Директорії УНР. Після поразки української національно-демократичної революції, у 1921 році Сергій Бачинський виїхав на Волинь, яка відійшла до Другої Речі Посполитої.

Волинський період життя та діяльності Сергія Бачинського характеризується активною діяльністю на ниві культурно-освітньої

роботи. Працюючи агрономом Кременецького повіту у прикордонних із Радянською Україною районах, зокрема Білозірському, Дедекальському, Лановецькому, Острозькому, він організовував курси для вчителів, засновував просвітнянські хати, створював бібліотеки. Був деякий період директором української гімназії у Дермані, а також директором дослідної сільськогосподарської станції у Новому Дворі неподалік Рівного. Ховаючись від польської поліції та агентів ДПУ, Сергій Бачинський змушений був змінювати місце праці та проживання на Волині. В останні роки панування Польщі на Західній Україні став безробітним, проживаючи у містечку Межиричі, але не залишав просвітнянської праці [3, 425].

Активну громадську роботу у краї проводив генерал-хорунжий армії УНР Олекса Дмитрович Алмазов. У роки Першої світової війни він пройшов шлях від молодшого офіцера до полковника царської армії. У період національно-демократичної революції в Україні полковник Алмазов одним із перших вступив до лав національної української армії [4, 37]. Він брав активну участь в організації та здійсненні першого Зимового походу, пізніше емігрував у Польщу, Чехословаччину. Після закінчення Української академії у місті Подєбрадах у 1930 році разом з дружиною знову повертається на Волинь і осідає у Луцьку, проводить активну культурно-просвітницьку роботу, стає відомим діячем громадсько-політичного життя. Олекса Алмазов брав участь в діяльності товариства імені Лесі Українки, обирався першим заступником голови управи товариства [5, арк. 50].

Вже у 1935 році на ім'я волинського воєводи поступає донесення командира окружного корпусу, бригадного генерала Сморовінського про те, що Алмазов є небезпечною людиною, чужоземцем, який не прийняв польського підданства, і для безпеки держави не бажано, щоб займав службове місце в установі [6, 64]. Але Олекса Алмазов до своєї смерті у грудні 1936 року відстоював інтереси українського населення, проводив культурницьку роботу на Волині.

Чималий слід у громадському та культурному житті краю у міжвоєнний період залишив адвокат Григорій Степура. Він був призначений у листопаді 1917 року Українською Центральною Радою губернським комісаром Поділля, і в цьому ж році отримав призначення на посаду губернського комісара Харківської губернії.

Восени 1920 року Г.Степура разом з родиною залишає Поділля і приїздить на Волинь. Волинський період у його житті розпочався з Кременця, де він працював адвокатом, намагаючись захищати права волинян. Григорій Степура організував бюро юридичних послуг при Кременецькому союзі кооперативів.

У 1923 році Степура переїхав у Луцьк, де заснував „Бюро правничих порад і писаних прохань” при місцевій „Просвіті”. Поряд з адвокатською діяльністю, проводив активну громадську роботу. Своєю працею Григорій Степура не лише боронив права українців як адвокат, але й плекав та оберігав національну культуру, школу, що безпосередньо впливало на зростання національної свідомості населення [7, 202-204].

З окремих іммігрантів, які працювали на Волині, виділяються такі діячі, як: Олександр Ковалевський, Микола Багринівський, Микола Маслов, адвокат Олександр Карпинський в Рівному та багато інших. Микола Устимович Багринівський був відомим громадським діячем, який за доби Директорії УНР виконував обов'язки директора департаменту Міністерства юстиції УНР, директора департаменту Міністерства закордонних справ, пізніше був міністром юстиції уряду УНР [8, 81]. У 1920 році він виїхав до Варшави, де став представником Міністерства закордонних справ УНР. Пізніше у столиці польської держави Микола Багринівський працював інспектором у кредитному банку [9, 358-362].

Після закінчення війни сім'я Багринівських переїхала до Рівного, поселилася в однокімнатній квартирі. Микола Устимович влаштувався на роботу адвокатом, а Парасковія Іванівна розпочала активну громадську діяльність. Вона читала лекції на різноманітні теми, організовувала „академії” на честь українських письменників, при її активній участі жіноцтво краю відзначало історичні події, займалася підготовкою господарських курсів [9, 361-362].

Надзвичайно цікавою постаттю серед представників наддніпрянської еміграції був Степан Скрипник. Він народився 10 квітня 1898 року у Полтаві, де й пройшли його дитячі роки. У 1916 році там же він закінчив класичну гімназію. За часів української національної революції брав участь у боях проти більшовиків у лавах армії УНР, був старшиною першого кінного полку імені К.Гордієнка та кінного полку імені М.Залізняка. З 1919 року Скрипник займає посаду старшини для спеціальних доручень при головному отамані військ УНР С.Петлюри, з яким він був у родинних стосунках. Після поразки революції осів на Волині, у Рівному.

З 1926 року по 1930 рік працював у земському самоуправді на Волині, брав активну участь у громадському житті краю. Початок 30-х років у житті Скрипника був знаменний. У 1930 році він закінчив Вищу школу політичних наук у Варшаві і був вперше обраний до польського сейму [10, 70-77].

Степан Скрипник був одним із засновників та активістів проурядової партії на Волині, яка поділяла ідеї „волинської програми” Генрика

Юзевського – Волинського Українського Об'єднання (ВУО), установчий конгрес ВУО відбувся 29 червня 1931 року у Луцьку [11, арк. 12].

Степан Скрипник став одним із ініціаторів створення у Рівному українського клубу „Рідна хата”, що організовувала бібліотеки, читальні, займалася культурно-освітньою роботою. Звичайно, діяльність „Рідних хат”, „Просвітянських хат” була можлива лише за умови їх повної лояльності до влади. Сприяв Степан Скрипник роботі Українського театрального товариства, Українського спортивного клубу „Горинь” та інших громадських організацій Рівного. Як посол та член Головної управи ВУО С.Скрипник разом із С.Тимошенком склав Меморандум у справі видання української книги, де відмічалось, що крім науково-популярних книг, повинні видаватися соціально-економічні, природничі книги з історії, географії [10, 70-77].

Особливо активно Степан Скрипник турбувався проблемами Рівненської гімназії. З надзвичайними матеріальними труднощами куплялися підручники, шкільне приладдя. Неодноразово С.Скрипник звертався до польського уряду з проханням удержавити приватну гімназію з українською мовою навчання у м. Рівному [12, арк. 76-77], але ця ідея так і залишилася нездійсненою.

Степана Скрипника було обрано секретарем Товариства імені митрополита Петра Могили, установчі збори якого відбулися 19 листопада 1931 року [13, 118]. У вересні 1933 року він став одним із ініціаторів маніфестації віруючих у Почаєві, яка стала протестом проти російських впливів у церкві та виступала за українізацію Православної церкви у Польщі.

Таким чином, інтеграція Західної Волині до складу Другої Речі Посполитої, особливо в сфері культурного та духовного життя, проходила суперечливо і з великими труднощами. Українські громадські, культурні діячі, значна частина яких були емігрантами з Наддніпрянщини, шукали шляхи національно-культурного співіснування в політичній системі Польщі. Однак курс польських властей, взятий на асиміляцію та окатоличення українського населення, на насильницьку інтеграцію в склад Польської держави, все більше загострював польсько-українські відносини, породжуючи протистояння та конфлікти.

Джерела та література

1. Державний архів Рівненської області (ДАРО), ф. 248, оп. 1, од. зб. 2.
2. Освіта на Волині // Рідна школа. – листопад-грудень. – 1927.
3. Літопис нескореної України. Документи і матеріали, спогади. – Львів: Галицька видавнича спілка, 1997. – Кн. 2.

4. Енциклопедія українознавства. Словникова частина. – Т. 5. – Львів, 1993.
5. Державний архів Волинської області (ДАВО), ф. 190, оп. 1, спр. 4.
6. Дмитрук В. Генерал-хорунжий армії УНР О.Алмазов і Волинь // Матеріали ІХ наукової історико-краєзнавчої міжнародної конференції 20-23 січня 1998 року „Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край”. – Луцьк, 1998.
7. Рожко В. Товариство ім. Петра Могили в Луцьку // І потекла сторіками... Могили не можуть мовчати. – Вінніпег, Канада: Спадщина, 1994.
8. Енциклопедія українознавства. – Т. 1. – Львів, НТШ. – 1993.
9. Давидюк Р. Парасковія Багринівська – голова Рівненського осередку Союзу українців Волині // Реабілітовані історією. Рівненська область. Книга перша. – Рівне, 2006.
10. Давидюк Р. Степан Скрипник як посол до польського сейму (30-ті роки ХХ ст.) // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. – Наукові записки РДГУ. – Випуск 2. – Рівне, 2001.
11. ДАВО, ф. 198, оп. 1, од.зб. 6.
12. ДАВО, ф. 1, оп. 1, од.зб. 10.
13. Кучерепа М. Давидюк Р. Волинське Українське Об'єднання (ВУО). – Луцьк, 2001.

Пивоварчук Н.М.,
магістрантка
історико-соціологічного
факультету РДГУ
Науковий керівник:
доц. Сєверова О.В.

МІЖВОЄННА ПРАГА – РОСІЙСЬКИЙ ОКСФОРД

Процеси міграції російських діячів науки за кордон стали реальністю новітньої історії та одним із факторів глобальної політики. Російське зарубіжжя ХХ століття – явище дуже унікальне як у світовій, так і російській історії. Великий соціальний вибух 1917 року викинув за межі Росії до початку 20-х років, за різними підрахунками, від двох до трьох мільйонів чоловік. І справа тут не лише у кількості вигнанців, але і в їх якості – більшість російських біженців належали до культурної і політичної еліти Російської імперії. Цей факт визначив високий рівень культурних цінностей, які були створені за рубежем всього за кілька десятиліть.

Самосвідомість суспільства в перехідні епохи об'єктивно обумовлює підвищену увагу історичної науки до унікального досвіду збереження академічних традицій росіянами в іншому етноконфесійному та соціокультурному середовищі.

Прага цілком справедливо вважається столицею науки і освіти російського зарубіжжя. Міжвоєнна російська еміграція до Чехословаччини була досить значною. Піковий період припав на 1922-

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ	3
Мирончук М. ЗАХІДНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО.....	3
Прокопчук С. БЕРЕСТЕЦЬКА БИТВА 1651 р. У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЛІТОПИСІ XVII-XVIII ст.....	8
Парфенюк В. ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА У МІФАХ ТА ФАКТАХ.....	14
Мельник І. СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО БОРОТЬБА ЗА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	22
Копищик А. ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН: СУЧАСНА ВІТЧИЗНЯНА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ.....	28
Кукурудза А.Р. ІДЕЙНО-НАЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ АВТОКЕФАЛІЇ УАПЦ.....	32
Рачок В. УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ НА ВОЛИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	39
Фалат О. ПОЛІТИКА ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ НА ВОЛИНІ У 30-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ.....	47
Самсонюк Т.М. ДІЯЛЬНІСТЬ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИХ ОРГАНІВ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ 1939-1941 РР.: РАДЯНСЬКА ТА ПОСТРАДЯНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ.....	53
Кратюк І.Б. „ДОПОМІЖНА УКРАЇНСЬКА ПОЛІЦІЯ” ЯК СУБ’ЄКТ ГОЛОКОСТУ.....	63
Михальчук Р. ЖОВТЕНЬ 1942-ГО: ТРАГЕДІЯ МІЗОЦЬКИХ ЄВРЕЇВ.....	68
Писцьо В. СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ ОСТАРБАЙТЕРІВ У РОКИ НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	78
Карпуніна Т.О. ХОЛМСЬКО-ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ, ЇЇ ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ.....	85

Вертелецька Н.В. ОСОБЛИВОСТІ „РАДЯНІЗАЦІЇ” НА РІВНЕНЩИНІ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	91
Бондарчук-Саввон Н.С. МІСТО ІЗЯСЛАВ У ЕТНОНІМАХ ТА ТОПОНІМАХ.....	96
ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СВІТОВОГО РОЗВИТКУ	103
Калитюк О.О. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ХЕТТСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	103
Петлюк І.В. БОСНІЙСЬКІ СЛОВ’ЯНИ-МУСУЛЬМАНИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ (XV – поч. ХХ ст.).....	109
Давидчук С.Ю. ІНКОРПОРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛІТИ В РОСІЙСЬКЕ ДВОРЯНСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ У XVIII ст.....	117
Кедрук О.П. „ОСВІЧЕНИЙ АБСОЛЮТИЗМ”: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА.....	124
Шмид О.П. ЧЕСЬКА АГРАРНА КОЛОНІЗАЦІЯ ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.....	129
Івчик Н.С. ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ ЩОДО НІМЦІВ ВОЛИНІ У XIX ст.....	136
Нагорнюк О.М. ДЕМОГРАФІЧНИЙ СКЛАД РОСІЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНІ В 1920-х -1930 рр.	145
Долганов П.С. МІЩАНСЬКЕ БРАТСТВО – АРТИКУЛЯТОР ІДЕЇ ЗМІН СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ СУБ’ЄКТІВ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИКУМУ.....	150
Бунечко С.М. НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ КРЕДИТУВАННЯ ТОРГОВЦІВ У ПОЛЬЩІ (1930-ті РОКИ).....	156
Сухий П.В. КОЗАЧІ ФОРМУВАННЯ У ВЕРМАХТІ ТА СС.....	163
Галуза В.П. УКРАЇНСЬКА „ЦІНА” ПЕРЕМОГИ У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНАХ – ТАЄМНИЦЯ ЗА СІМОМА ЗАМКАМИ?	171
Федюкевич О.В. ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ДЕРЖАВИ: ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПРАВЛЯЧИХ СИЛ	178

Козлюк Р.В. СЕРЕДНЯ АЗІЯ І КАВКАЗ: МІЖ РОСІЄЮ І США	184
Іванченко О.В. ДІЯЛЬНІСТЬ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ТА СПІВПРАЦЯ З УКРАЇНОЮ	188
Коломис Р.В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ	193
Желізняк В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН: ВИТОКИ І СТАНОВЛЕННЯ	203
ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ	206
Ісічук Т.С. ХРИСТІЯНСЬКИЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ	206
Бородинська Л.І. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ СВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	212
Сфимець А.К. НА ДДНІПРЯНСЬКІ ЕМІГРАНТИ У КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ (1921-1939)	217
Пивоварчук Н.М. МІЖВОЄННА ПРАГА – РОСІЙСЬКИЙ ОКСФОРД	222
Олексій Заворотній БЕРЕСТЕЦЬКА СІЧА. ДРАМА	226
ЗМІСТ	285

Наукове видання

Історія очима молодих дослідників

*Збірник матеріалів регіональної наукової конференції
молодих вчених, аспірантів, здобувачів, магістрантів*

Випуск 3

Відповідальні за випуск: **Шеретюк В.М.** – кандидат історичних наук,
доцент, декан історико-соціологічного
факультету РДГУ

Галуха Л.Ю. – кандидат історичних наук,
доцент, заступник декана історико-
соціологічного факультету РДГУ

Комп'ютерна верстка: *Бородинська Л.І., Самсонюк В.Б., Третяк О.Ю.*
Комп'ютерний макет: *Третяк О.Ю.*

Позиція редколегії може не збігатися з думками авторів
Відповідальність за наукову точність і грамотність матеріалів несуть
автори та їх наукові керівники

Підписано до друку 15.07.2008 р. Формат 60х84 1/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Друк ізографічний. Умовин. друк. арк. 15,2.
Наклад 100 прим. Зам. №55/1.

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний
університет, вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету